

Гриджук Оксана. Самостоятельная работа по курсу «Украинский язык профессионального направления» в подготовке студентов лесотехнических специальностей.

В статье выяснена сущность самостоятельной работы, ее основные этапы, структурные компоненты и функции, описаны практические аспекты организации самостоятельной работы для студентов лесотехнических специальностей сквозь призму экологизации учебного процесса, приведены примеры заданий для самостоятельного выполнения.

***Ключевые слова:** самостоятельная работа, экологизация образования, экологическая тематика, репродуктивные самостоятельные работы, реконструктивные самостоятельные работы, творческие поисковые самостоятельные работы, частично-поисковые упражнения.*

Grydzhuk Oksana. Independent work of the course «Professional Ukrainian Language» in forest-engineering students' preparation.

The article reveals the essence of independent work as a form of educational process and its main stages. Some scientists consider orientational, motivational, instructional, adjusting procedural, correction, and control estimating components as the structural components of the student's independent work.

Such functions as cognitive, predictive, corrective, educational, and also the functions of professionalization and skills formation are allocated among the functions of the independent work.

The practical aspects of the independent work for students of forestry specialities in light of greening of the training process are described.

The necessity of using the environmental tasks in the course «The Ukrainian Language for Proficiency» is substantiated. The examples of tasks for independent performing are submitted.

***Key words:** independent work, greening of education, environmental topics, reproductive independent works, reconstructive independent works, creative-searching independent works, partly-searching exercises.*

УДК 811

**Людмила Калініченко,
Марина Ломакіна, к.пед.н., доцент НАУ
Кіровоградська льотна академія
Національного авіаційного університету**

ЗАСОБИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДІВ

Розглядаються особливості навчання іноземної мови в нелінгвістичних закладах. Виокремлено компоненти змісту професійно-орієнтованого навчання іноземної мови в технічних закладах, їх структурні елементи та умови модернізації системи професійно спрямованої мовної підготовки у вищих навчальних закладах нелінгвістичного спрямування.

***Ключові слова:** професійно-орієнтоване навчання, зміст професійно-орієнтованого навчання, змістовний компонент, модель професійно-орієнтованого навчання, професійна компетенція, технічні заклади.*

Професійно-орієнтоване навчання іноземної мови сьогодні визнається в усьому світі як пріоритетний напрямок в оновленні освіти. Іншомовне спілкування стає значним компонентом майбутньої професійної діяльності фахівця, у зв'язку з чим суттєво зростає

роль дисципліни «іноземна мова» на нелінгвістичних факультетах та в технічних навчальних закладах.

Постановка проблеми зумовлена тим, що в сучасних умовах іншомовне спілкування стає все важливішим компонентом майбутньої професійної діяльності фахівця, у зв'язку з чим значно зростає роль дисципліни «іноземна мова» в технічних вишах. Це стимулює викладачів та науковців до пошуку нових підходів до викладання іноземної мови професійного спрямування.

Професійно-орієнтований підхід до навчання іноземної мови в технічних вищих навчальних закладах передбачає формування у студентів здатності до іншомовного спілкування в конкретних професійних, ділових, наукових сферах та ситуаціях з врахуванням особливостей професійного мислення. Тобто професійно-орієнтоване навчання акцентує увагу на потребах студентів у вивченні іноземної мови, зумовлених особливостями майбутньої професії чи спеціальності. А це, в свою чергу, передбачає інтеграцію оволодіння професійно-орієнтованою іноземною мовою зі всебічним розвитком особистості студентів та набуттям спеціальних навичок і вмінь, заснованих як на професійних, так і на лінгвістичних знаннях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій виявив наявність значної кількості як вітчизняних, так і зарубіжних наукових досліджень методів інноваційних підходів до навчання іноземної мови студентів нелінгвістичних навчальних закладах (О. Письменна, О. Плотнікова); досліджень щодо організації роботи студентів на практичних заняттях з іноземної мови (О. Б. Тарнопільський); досліджень компонентів моделі професійно-орієнтованого навчання іноземної мови в вишах (А. Г. Кривошапкова).

Метою статті є виявлення шляхів модернізації процесу навчання іноземної мови студентів технічних вишів на основі аналізу змістовного компонента навчання та визначення основних принципів відбору матеріалів та способів їх використання в процесі занять з професійно-орієнтованої іноземної мови в нелінгвістичних навчальних закладах, що передбачає врахування таких взаємопов'язаних чинників: мовні знання, комунікативні вміння та знання з профільних дисциплін.

Оновлення процесу навчання іноземної мови неможливе без врахування специфіки дисципліни:

- вивчення іноземної мови є свідомим і цілеспрямованим;
- мова виступає як метою, так і засобом навчання;
- так звана «безпредметність» цієї дисципліни; тобто, на відміну від інших дисциплін, вона не дає знань про реальну дійсність, а є засобом формування, існування та вираження думок про оточуючий світ;
- «необмеженість» предмета, так як неможливо в рамках певного учбового курсу вивчити всю мову, учбовий матеріал обмежений програмою;
- за співвідношенням знань та вмінь іноземна мова займає проміжне положення між теоретичними та прикладними дисциплінами професійної підготовки, оскільки потребує такого ж обсягу знань та вмінь, як і практичні дисципліни. Але разом з тим – і не меншого обсягу знань, аніж теоретичні науки.

Значний вклад у розробку теорії професійно-орієнтованого викладання іноземної мови вніс російський науковець П. І. Образцов зі співавторами. Вони обґрунтували принцип професійної спрямованості учбового матеріалу в процесі навчання іноземної мови в нелінгвістичних вищих навчальних закладах, зазначивши, що вивчення іноземної мови повинне бути не самоціллю, а засобом досягнення мети підвищення рівня освіченості та ерудиції в рамках обраної спеціальності. Врахування специфіки профільних дисциплін, на їх думку, має провадитись за такими напрямками: робота над спеціальними текстами, вивчення спеціальних тем для розвитку усного мовлення, вивчення словника-мінімуму з відповідної спеціальності. Створення посібників для активізації граматичного та лексичного матеріалу [3].

Сутність професійно-орієнтованого навчання іноземної мови полягає в його інтеграції зі спеціальними дисциплінами з метою отримання додаткових професійних знань та формування професійно значущих якостей особистості.

Це призводить до певних проблем у реалізації такого навчання у вишах. Головна складність полягає в тому, що викладачі, які проводять заняття з іноземної мови, отримали лінгвістичну та педагогічну освіту і, як правило, не володіють спеціально професійною лексикою, мають нечіткі уявлення про комунікативні потреби даної професії. Через відсутність досвіду й спеціальних знань викладачі іноземної мови в нелінгвістичних закладах стикаються з рядом проблем: психологічних, лінгвістичних, методичних тощо. Часто значною проблемою є відсутність підручників та учбових посібників, орієнтованих на вивчення певної іноземної мови студентами певних технічних закладів.

Безумовно, викладач професійно-орієнтованої іноземної мови повинен вивчити основи спеціальності, базову професійну лексику й термінологію.

Крім того, дослідження науковців, що працюють над цією проблемою, пропонують такі шляхи її вирішення:

- використовувати на занятті з іноземної мови матеріали, які знайомлять студентів з базовими поняттями спеціальності;
- створювати на занятті ситуації, у яких студенти могли б використовувати отримані теоретичні знання зі спеціальності для вирішення практичних завдань професійного характеру;
- бути готовими до того, що студенти будуть виправляти помилки викладача;
- використовувати допомогу викладача-предметника при підготовці до заняття з іноземної мови та під час його проведення.

Реалізація якісно нового підходу до відбору змісту навчання іноземної мови в нелінгвістичних закладах забезпечує створення реальної міжпредметної основи, яка дозволяє розглядати зміст навчання як інтегративне ціле, нерозривно пов'язане з усіма цілями, що стоять перед певним типом технічного закладу.

Професійно-орієнтоване навчання передбачає професійну спрямованість не тільки змісту учбових матеріалів, але й діяльності, яка включає в себе прийоми й операції, призначені сформувати професійні навички й уміння. Професійна спрямованість діяльності, по-перше, вимагає інтеграції дисципліни «іноземна мова» з профільними дисциплінами; по-друге, ставить перед викладачем завдання навчити майбутнього фахівця на основі між предметних зв'язків використовувати іноземну мову як засіб систематичного поповнення своїх професійних знань, а також як засіб формування професійних умінь та навичок майбутнього спеціаліста.

Порівняльний аналіз вивчення методів та прийомів навчання іноземної мови в лінгвістичних та нелінгвістичних закладах виявив необхідність модернізації змісту навчання іноземної мови в нелінгвістичних закладах.

Як визначає Н. Д. Гальськова, зміст навчання іноземної мови повинен включати в себе:

- сфери комунікативної діяльності, теми та ситуації, мовленнєві дії та мовний матеріал, що враховує професійну спрямованість;
- мовний матеріал (фонетичний, лексичний, граматичний, орфографічний), правила його оформлення та навички використання;
- комплекс спеціальних мовленнєвих умінь, що характеризує рівень практичного оволодіння іноземною мовою як засобом спілкування;
- систему знань, національно-культурних особливостей та реалій країни, мову якої вивчають студенти [1].

Переваги цього підходу були використані в процесі розробки моделі професійно-орієнтованого навчання іноземної мови студентів нелінгвістичних закладів, а саме – в процесі розгляду її змістовного компонента.

Оскільки сфера спілкування визначає характер мовленнєвої діяльності комунікантів, впливаючи і на норми (стиль) спілкування, і на вибір мовних засобів, доцільним буде

розглядати сферу спілкування в якості компонента змісту навчання іноземної мови. Тому слід проаналізувати цей компонент з огляду на ті сфери спілкування, у яких випускники технічного закладу послуговуються іноземною мовою. Сфера спілкування розглядається як сукупність типових комунікативних ситуацій, що характеризуються однотипними мовними мотиваціями, типовими відносинами між комунікантами та типовою ситуацією спілкування. Професійно-орієнтоване спілкування може відбуватися в офіційній і неофіційній формах, у ході індивідуальних та групових контактів, у формі бесід з іноземними колегами, виступів на нарадах і конференціях, під час обговорення договорів, проектів, укладання документів, написання ділових листів.

У якості ще одного компонента змісту навчання іноземної мови виступає текст. Навчати іноземної мови слід, використовуючи тексти, що репрезентують типові акти професійно спрямованого спілкування й можуть виступати мовленнєвими зразками, які закладаються в довгострокову пам'ять і в разі необхідності можуть бути використані як основа для успішного спілкування. Звісно, вони повинні відображати ситуативно-тематичну основу курсу. У процесі відбору текстів потрібно опиратися на важливі для професійно-орієнтованого навчання принципи: ситуативності, автентичності, професійної значущості та інформативності. Також визначається як обов'язкове включення до змісту навчання іноземної мови країнознавчих та лінгвокультурологічних знань.

Приймаючи до уваги вищезазначене, можемо виокремити такі структурні елементи змістовного компонента моделі професійно-орієнтованого навчання іноземної мови:

1. Комунікативні вміння за видами мовленнєвої діяльності на основі загальної та професійної лексики. Це вміння вести бесіду, цілеспрямований обмін інформацією професійного характеру за даною темою.

Формування вмінь створення різних жанрів монологічного тексту: надання інформації професійного характеру, виступи з доповідями, висловлювання у ході дискусії, участь в обговоренні певного професійного питання.

Метою професійно-орієнтованого навчання аудіювання є формування вмінь сприйняття та розуміння висловлювання співбесідника як у монологічній формі, так і в процесі діалогу в рамках професійної сфери та ситуації.

Кінцева мета навчання письма повинна виявлятися в уміннях реферативного викладу, анотуванні та перекладі професійно значущого тексту з іноземної мови на рідну й навпаки.

2. Мовні знання та навички, що включають в себе знання фонетичних явищ, граматичних форм, правил словотвору, лексичних одиниць, термінології відповідного професійного спрямування, є складовою частиною видів мовленнєвої діяльності.

3. Соціокультурні знання повинні не тільки познайомити студентів з культурними реаліями країни, мову якої вивчають, але й сприяти розширенню загального, соціального та культурного світогляду студентів, допомогти адаптуватися в іншомовному середовищі.

4. Учбові вміння повинні забезпечити відповідну культуру засвоєння іноземної мови в учбових умовах та культуру спілкування з носіями даної мови, у тому числі в професійних сферах та ситуаціях [4].

Реалізація такого підходу до розгляду змістовного компонента навчання іноземної мови дозволяє використати особистісно-діяльнісну основу сучасного викладання іноземних мов для забезпечення процесу модернізації всієї системи мовної підготовки у вищих навчальних закладах нелінгвістичного спрямування. Основними умовами цього процесу більшість дослідників вважає такі чинники:

1. Організація курсу навчання іноземної мови з використанням модулів, що дозволяє студентам більш самостійно працювати в рамках запропонованої програми, яка включає в себе алгоритм дій, банк інформації та методичне керівництво для досягнення поставленої дидактичної мети.

2. Навчання дискурсу на основі друкованих та аудитивних професійних іншомовних текстів.

3. Використання інноваційних технологій: проблемне навчання, ігрові технології (ділові ігри, рольові ігри), проектні технології як види пізнавальної активності, що

передбачають системне й послідовне моделювання тренувального розв'язання проблемних ситуацій, дослідження та розроблення шляхів вирішення професійних завдань. Використання інтерактивних методів навчання, що забезпечують безперервну взаємодію між суб'єктом, об'єктом навчального процесу та навчальним середовищем.

4. Створення в процесі навчання іноземної мови не тільки умовних ситуацій професійного спілкування, а й умов реального спілкування з носіями мови, що вивчається.

5. Використання для досягнення поставленої мети різноманітних інформаційно-комунікативних засобів, включаючи Інтернет.

6. Організація самостійної роботи студентів, що включає в себе технології педагогічної підтримки й супроводу індивідуальної траєкторії саморозвитку особистості, які дозволяють студентам набути знань і вмінь самостійно обирати мету, засоби й способи навчання, уміння оцінювати його результати.

7. Оптимізація різноманітних форм учбової роботи студентів у нелінгвістичному закладі: аудиторної, позааудиторної, дистанційної.

8. Реалізація системного підходу до організації аудиторно-позааудиторної роботи студентів, що вивчають іноземну мову.

9. Розробка якісних учбових матеріалів [2].

Висновки. Таким чином, навчання іноземної мови студентів технічних закладів формує певний рівень професійної компетенції у сфері іноземної мови, з одного боку, й у сфері обраної спеціальності, з іншого боку. Отримані комунікативні навички й уміння повинні забезпечити готовність до іншомовного професійного спілкування, безпосереднього виконання професійних обов'язків, у тому числі з використанням іноземної мови, та подальшого професійного й особистісного розвитку. Реалізація якісно нового підходу до відбору змісту навчання іноземної мови в нелінгвістичних закладах забезпечує створення реальної міжпредметної основи, яка дозволяє розглядати зміст навчання як інтегративне ціле, нерозривно пов'язане з усіма цілями, що стоять перед певним типом технічного закладу.

Отже, вивчення вітчизняних і зарубіжних джерел, а також досвід практичної діяльності дозволяють зробити висновок про те, що головними ознаками викладання іноземної мови професійного спілкування у вищих навчальних закладах стають професійна спрямованість та комунікативна орієнтованість навчання. Щодо методів та підходів до викладання, переваги надаються інтерактивним технологіям, які сприяють розвитку пізнавальної та творчої активності студентів, формуванню комунікативної, мовленнєвої та міжкультурної компетенцій, створенню середовища, близького до професійної сфери діяльності майбутніх фахівців. На сучасному етапі модернізація процесу викладання іноземних мов професійного спрямування у вищій школі триває, йде активний пошук шляхів його вдосконалення. Збільшені фахові вимоги до випускників і реалії життя ставлять перед викладачами завдання і надалі вивчати та впроваджувати в навчальну практику найбільш ефективні методики і технології, поєднувати традиційні та інноваційні методи у викладанні дисципліни [4].

Список використаних джерел

1. Гальскова Н. Д. / Современная методика обучения иностранному языку: Пособие для учителя / Н. Д. Гальскова. – М.: АРКТИ – Глосса, 2006. – 165 с.
2. Казакова С. А. / Модернизация содержания профессионально-ориентированного обучения иностранному языку студентов технического вуза / С. А. Казакова, Е. В. Мещерякова. – М. : Известия МГТУ «МАМИ» №2 (14), т. 3. 2012.
3. Образцов П. И. / Профессионально-ориентированное обучение иностранному языку на неязыковых факультетах вузов / П. И. Образцов, О. Ю. Иванова. – Орел, 2005. – 114 с.
4. Пономарьова О. І. / Модернізація процесу викладання іноземної мови професійного спрямування. Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти. Випуск 19 / О. І. Пономарьова, А. В. Ковальова. – Харків, 2011. – 105 с.

Калиниченко Людмила, Ломакина Марина. Средства модернизации содержания профессионально-ориентированного обучения иностранному языку студентов технических заведений.

Рассматриваются особенности обучения иностранному языку в нелингвистических вузах. Выделены компоненты содержания профессионально-ориентированного обучения в технических вузах, а также условия модернизации системы профессионально нацеленной языковой подготовки в высших учебных заведениях нелингвистического профиля.

Ключевые слова: профессионально-ориентированное обучение, содержание обучения, содержательный компонент, профессиональная компетенция, технические вузы.

Kalinichenko Liydmyla, Lomakina Maryna. Ways of content modernization of foreign language professionally oriented training of students in technical higher educational establishments.

Features of foreign language training in non-linguistic educational establishments have been considered. Ways of foreign language professionally oriented training content selection in non-linguistic educational establishments taking into account discipline specifics have been analyzed. Structural elements of professionally oriented training model substantial component have been analyzed. Components of foreign language professionally oriented training content in technical higher educational establishments have been emphasized. System modernization conditions of professionally oriented language training in higher educational establishments of non-linguistic profile have been distinguished. The principle of educational material professional orientation in foreign language training in non-linguistic higher educational establishments has been substantiated.

Key-words: professionally oriented training, training content, substantial component, professional competence, technical higher educational establishments.

УДК 378.016:811:330.341.1

Світлана Корєшкова, к.пед.н., доцент,

Вікторія Бондаренко, к.пед.н., доцент

Київська державна академія водного транспорту
імені гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного

ДЕЯКІ ЕФЕКТИВНІ МЕТОДИКИ У ВИКЛАДАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті йде мова про успішне використання деяких інновацій у процесі викладання іноземних мов, зокрема, кейс-метод, безперервна ділова гра та використання відеофільмів. Розкрито сутність цих методик та дано основні критерії їх відбору. Підкреслюється ефективність методик у професійно-особистісному розвитку студента у вищій школі та його емоційно-ціннісна спрямованість на творчу самореалізацію у професійній діяльності.

Ключові слова: іноземні мови, кейс-метод, мотивація, бізнес-гра, художні фільми, ділове спілкування.

Стратегічні напрями модернізації освіти і науки, значущість цих сфер у суспільному розвитку країни вмотивовані як об'єктивними тенденціями загальносвітового розвитку, так і тісно пов'язаними внутрішньодержавними процесами. У наш час відбувається перехід людства від індустріального виробництва до суспільства знань. Це ставить науку на рівень пріоритетних галузей як провідну сферу, яка продукує нові знання та освіту, долучає до цих знань суспільство в цілому й кожну людину зокрема. Саме від рівня інтелектуального